

Nr 50.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till om- och tillbyggnad av ekonomibyggnaderna vid dövstumskolan å Broby gård m. m.; given Stockholms slott den 2 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge:

Enligt beslut av 1938 års riksdag har Broby gård i Funbo socken i Uppland inköpts för statsverkets räkning och tagits i bruk såsom fortsättningskola för dövstumma för undervisning i lantbruk och trädgårdsskötsel.

Fråga har uppkommit om anvisande av medel till vissa arbeten för om- och tillbyggnad av ekonomibyggnaderna m. m.

Med skrivelse den 7 januari 1939 har *domänstyrelsen*, som handhar förvaltningen av nämnda gård, till skolöverstyrelsen överlämnat förslag till *dels* ombyggnad (alternativ I och II) av spannmålmagasinet och

av den ekonomibyggnad, vari stall, ladugård och lada inrymmas, samt anordnande av gödselstad och urinbrunn, *dels ock* uppförande av smedjan. Ombyggnadsalternativen skilja sig från varandra i huvudsak därigenom, att alternativ II i motsats till alternativ I avser höjning av nämnda ekonomibyggnad. Kostnaderna beräknades för alternativ I till 29,600 kronor och för alternativ II till 47,400 kronor, i vilka belopp inginge kostnader för gödselstad och urinbrunn med 4,000 kronor samt för ombyggnad av spannmålmagasinet med 1,500 kronor. Smedjan beräknades draga en kostnad av 2,500 kronor. Domänstyrelsen förordade för sin del alternativ II.

Enligt alternativ II skall bland annat stallet delas och svinhus inrättas i det sålunda vunna utrymmet. Mjölkrum, diskrum samt förvaringsrum för rotfrukter och kraftfoder skola anordnas. För redskapens förvaring skall en del av ladan tagas i anspråk, varvid erforderligt utrymme för grödan skall vinnas genom ökning av ladans höjd. Därjämte skall byggnaden underkastas en genomgripande modernisering, innebärande anläggande av betonggolv i ladugården, anordnande av vatten- och avloppsledningar, förbättring av inredningen, anbringande av ny hissanordning, anordnande av ventilation m. m. Vidare skola, såsom nämnts, gödselstad och urinbrunn anläggas.

Dövstumskolans styrelse har förordat det såsom alternativ II betecknade ombyggnadsförslaget, dock med vissa ändringar. Sålunda borde de beräknade kostnaderna för vatten- och avloppsledningar, hissanordning och elektrisk installation höjas samt djupkylningsanordning för mjölk och nya mjölkkningsmaskiner anskaffas. Kostnadsökningen beräknades till 9,848 kronor 75 öre. Vidare borde ett belopp för maskiner och verktyg till smedjan upptagas.

I skrivelse den 31 augusti 1939 tillstyrkte *skolöverstyrelsen* det av dövstumskolstyrelsen framställda förslaget och hemställde, att medel för ändamålet måtte anvisas å omkostnadsstaten för dövstumskolorna för budgetåret 1940/41. Överstyrelsen beräknade det erforderliga anslagsbeloppet till $(47,400 + 2,500 + 9,848:75 =)$ 59,748 kronor 75 öre, vartill borde läggas *dels* 1,500 kronor för inköp av maskiner och verktyg till smedjan, *dels ock* ett mindre belopp för oförutsedda utgifter. Sammanlagt erfordrades enligt överstyrelsens beräkningar 62,000 kronor.

Statskontoret, som yttrade sig i ärendet den 7 oktober 1939, fann det icke ådagalagt, att behovet av de av överstyrelsen förordade om- och tillbyggnaderna verkligen vore av den trängande natur, att de icke tålde ett uppskov. Ämbetsverket ansåg det påkallat, att överstyrelsen framlade ytterligare utredning härutinnan; i den mån om- eller tillbyggnadsarbeten befundes oundgängliga, syntes kostnaden böra bestridas från statens domäners fond.

Byggnadsstyrelsen anförde i utlåtande den 27 november 1939 bland annat följande:

Mot det uppgjorda förslaget hade styrelsen intet att erinra. Av de båda alternativen beträffande ladugården syntes alternativ II vara att föredraga, därest större utrymme å skulle och lada ansåges vara erforderligt. Vad anginge de beräknade kostnaderna ville styrelsen framhålla, att kalkylerna icke innehölle några kostnader för ritningar, kontroll och övriga administrationsutgifter. Dessutom syntes för oförutsedda utgifter lämpligt belopp böra reserveras. För dessa icke upptagna kostnader borde tilläggas ett belopp av omkring 10 procent eller 6,251 kronor 25 öre. Kostnadsberäkningarna vore baserade på de materialpriser och arbetslöner, som varit gällande under augusti månad 1939, och förutsatte jämväl att inga andra maskinella anordningar, inredningsutrustningar eller ledningsarbeten än de i förslaget upptagna komme till utförande.

I anledning av statskontorets yttrande ha *skolöverstyrelsen* och *dövstumskolestyrelsen* ånyo yttrat sig samt — under åberopande av en av skolstyrelsens jordbrukssakkunnige ledamot, agronomen G. Carlsson upprättad promemoria — tillstyrkt, att de ifrågasatta arbetena komme till utförande. Av nämnda promemoria inhämtas:

Ekonomibyggnaderna å Broby befunne sig i sådant skick, att de, även om man hade ganska små anspråk, icke kunde anses tjäna sitt ändamål. Redskaps- och maskinhus befunne sig i fallfärdigt skick. Magasinet vore så konstruerat, att man kunde befara ras när som helst. Vad beträffade dessa båda byggnader, hade domänintendenten i Uppsala län i en till skolöverstyrelsen överlämnad skrivelse framhållit, att det vore förenat med avsevärda risker att använda dessa byggnader för sitt ändamål, enär de kunde befaras rasa när som helst. Med anledning av denna skrivelse hade rivning av större delen av redskapshuset ägt rum, varför nu en stor del av maskinerna ej finge plats under tak. Magasinet hade endast nödortfigt förstärkts.

Ladugården och stallet vore visserligen i sådant skick, att de, sett ur hållbarhetssynpunkt, nog kunde användas ännu några år, om man hade mycket små anspråk. Men ladugården vore omodern och ohygienisk, varför det under nuvarande förhållanden vore omöjligt att bereda eleverna (arbetspersonalen) och djuren drägliga förhållanden i densamma, och för producerande av en förstklassig mjölk funnes inga som helst förutsättningar. Inga anordningar funnes för mjölkens bearbetning och behandling efter mjölkningen. Så till exempel saknades både mjölkrum (rum för mjölkens kylning) och diskrum. Med de stora och berättigade krav, konsumenterna nu hade å mjölken, vore det nödvändigt, att en ändring i dessa förhållanden vidtoges. Ett särskilt rum för diskning av mjölkningsmaskiner och mjölkningskärl i övrigt vore mer än behöfligt. Desslikes saknades också förvaringsrum för rotfrukter och kraftfoder, ett förhållande som vad beträffade rotfruktsrummet snarast måste ändras. Om rotfrukterna skulle förvaras i ladugården någon tid, gäve de lätt smak åt mjölken och förskämde ladugårdsluften. Av temperaturskäl måste emellertid rotfrukterna under nuvarande förhållanden förvaras i ladugården någon tid, innan de användes vid utfodringen. För övrigt vore båsballarna, uppbindningsanordningarna, gödselrämnorna, ungdjursavdelningen och utfodringsanordningarna av

sådan konstruktion och beskaffenhet, att alla förutsättningar för att kunna hålla rent och snyggt i ladugården saknades. Alla elektriska ledningar vore utdömda av länskonsulenten. Detta gällde samtliga ekonomibygnader.

Stallet vore onödigt stort och borde därför delas, så att även plats för svin här kunde beredas. Nu saknades svinhus helt, men det finge anses synnerligen önskvärt, för att icke säga nödvändigt, att man kunde bereda eleverna möjlighet att studera även denna viktiga näringsgren. När hela utbyggnadsprogrammet vid Broby genomförts och elevantalet komme att uppgå till 40, bleve det nödvändigt att hålla svin för köksavfallets tillvaratagande.

Gödselstad och urinbrunn saknades. För närvarande upplades gödseln i en hög utanför ladugård och stall, med påföljd att urinen banade sig väg ut i ett avloppsdike. Dessa förhållanden medförde icke allenast, att stora värden ginge förlorade, utan bidroge även till ett hygieniskt missförhållande, framförallt därigenom, att urinen tidvis sökte sig väg till brunnar, varur vatten till hushållen hämtades.

Om utrymme för redskapen anordnades i ladan, måste taket i ladan höjas, för att plats för grödan skulle kunna erhållas. Taket vore emellertid så pass otätt, att en omläggning ändå omedelbart måste företagas för att grödan icke skulle förstöras. Tröskbanan måste cementeras, om arbetsförhållandena vid tröskningens utförande skulle bli drägliga.

Smedja hade aldrig funnits å Broby. Då gården vore belägen 13 kilometer från Uppsala, borde vid densamma finnas möjlighet att utföra enklare reparationer å maskiner och redskap. Även ur undervisnings-synpunkt vore den föreslagna, enkla gårdssmedjan synnerligen önskvärd.

Inom lantbruket påginge för närvarande en intensiv rationalisering inom såväl den rena jordbruksdriften som när det gällde ekonomibygnaderna och husdjurskötseln. Även om Broby varit i privat ägo, hade ägaren icke kunnat nöja sig med att ha ekonomihusen i deras nuvarande skick. Komme så därtill, att Broby vore en statens ungdomsskola, framstode ombyggnadsbehovet i ännu starkare dager. Moderniseringen vore nödvändig för undervisningens rätta bedrivande. Dessutom finge man räkna med att till Broby skulle komma många studiebesökande, och det kunde icke anses staten värdigt att presentera Broby i sitt nuvarande skick. Broby bleve ingalunda någon lyxgård, om detta om- och tillbyggnadsprogram komme till utförande, utan ombyggnadsprogrammet kunde endast anses vara någorlunda tillfredsställande.

Det kunde således ej råda minsta tvivel om att icke om- och tillbyggnadsarbetena vore oundgängligen nödvändiga.

I en i ärendet inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria uttalades önskvärdheten av ytterligare utredning, utvisande *dels* i vad mån de ifrågasatta byggnadsarbetena skulle kunna med hänsyn till det statsfinansiella läget uppskjutas eller borde utan omgång igångsättas, *dels ock* i vad mån kostnaderna för de byggnadsarbeten, som befunnas icke kunna uppskjutas, skulle kunna bestridas av egendomens bruttoavkastning respektive erfordra särskild medelsanvisning. Vid denna ytterligare utredning borde särskilt undersökas, om och i vad mån mer-

kostnader komme att uppstå vid ett eventuellt uppskov med vissa av de ifrågasatta byggnadsarbetena.

Av de över denna promemoria avgivna yttrandena inhämtas följande:

Dövstumskolstyrelsen har yttrat, att en av styrelsens jordbrukssakkunnige medlem verkställd utredning givit till resultat, att oundgängligen erforderliga reparationer måste utföras för en beräknad kostnad av 24,400 kronor. Av detta belopp kunde från bruttoavkastningen allenast 3,000 kronor disponeras för ändamålet. Begränsades arbetena till nämnda reparationer, komme allenast omkring en tredjedel av dem att bestå för framtiden, medan hela den övriga kostnaden ginge förlorad vid en blivande, oundviklig ny- och ombyggnad. En anledning härtill vore, att själva uppställningen inom ladugården i framtiden måste ändras. Styrelsen måste förorda, att det tidigare förslaget till ny- och ombyggnadsarbeten omedelbart genomfördes.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 25 januari 1940 anført, att föredraganden i ärendet inom överstyrelsen vid besök å gården funnit, att ekonomibyggnaderna vore i absolut behov av de reparationer, som skolans styrelse angivit såsom oundgängliga. För en ändamålsenlig undervisnings ordnande och för vinnande av högsta möjliga avkastning av gården måste de ursprungligen planerade arbetena inom en snar framtid vidtagas. Trots nödvändigheten av besparingsåtgärder i nuvarande kristid ifrågasatte överstyrelsen, om det vore förenligt med god ekonomi att nu verkställa reparationer för en summa av 24,400 kronor, varav 15,500 kronor avsåge arbeten, som bleve helt värdelösa vid en kommande om- och tillbyggnad.

När i propositionen nr 212/1938 framlades förslag om förläggning av fortsättningsskolan för dövstummas utbildning i lantbruksyrket och i trädgårdsskötsel till Broby gård, upplystes (sid. 36), att vid en av vederbörande domänintendent och uppskattningsmän för kronoegendomar företagen värdering av gården en grundlig reparation av bland annat delar av stall, ladugård och lada ansetts erforderlig. Med frågan om anvisande av anslag till reparationer ansåg min företrädare i ämbetet böra anstå till bedömande i samband med en allmän omprövning av vid dövstumskolorna erforderliga ändrings- och reparationsarbeten. Förslag rörande dylika arbeten, avseende bland annat Broby gård, har sedan förelagts 1939 års lagtima riksdag, som för ändamålet anvisat anslag. Berörda anslag avsåg emellertid icke de nu ifrågavarande ekonomibyggnaderna.

Såsom av det föregående framgår, synas de ifrågasatta arbetena för om- och tillbyggnad av ekonomibyggnaderna å Broby gård -- om- och tillbyggnad av den ekonomibyggnad, som inrymmer stall, ladugård och lada, samt anordnande av gödselstad och urinbrunn, ombyggnad av spannmålmagasinet ävensom anläggande av en mindre smedja -- vara nödvändiga för att skolan skall kunna fylla sin uppgift. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har, såsom ovan berörts, frågan om ett

Departementschefen.

uppskjutande, helt eller delvis, av arbetena noggrant övervägts. Av de i detta hänseende verkställda undersökningarna kan dragas den slutsatsen, att ett uppskov icke skulle vara ur ekonomisk synpunkt tillrådligt och även skulle medföra betydande praktiska olägenheter. Möjligen kunde ett uppskov med smedjan ifrågasättas. Det förefaller emellertid lämpligt att samtidigt med de övriga arbetena utföra denna anläggning, som drager jämförelsevis små kostnader och är av stor betydelse för arbetet vid förevarande lantbruksskola. Övervägande skäl synas tala för att vid ändringsarbetena i ekonomibyggnaden alternativ II kommer till utförande.

Ifrågavarande arbeten synas vara av den art, att de böra med det snaraste utföras. Lämpligen bör anslag för ändamålet beviljas redan för innevarande budgetår. Kostnaderna synas med ledning av vad av skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen yttrats kunna på grundval av prisnivån i augusti 1939 beräknas till omkring 66,000 kronor. Härvid ha icke medräknats de till 1,500 kronor beräknade kostnaderna för inköp av maskiner och verktyg för smedjan, vilka torde böra bestridas från läroanstaltens omkostnadsanslag. De sedermera inträdda prisstegringarna föranleda, enligt vad från byggnadsstyrelsen under hand meddelats, en höjning av nämnda kostnadssumma med 14,000 kronor till 80,000 kronor. Då emellertid, enligt vad jag inhämtat, vissa förenklingar i byggnads- och utrustningsprogrammet torde kunna ernås och skolans elever eventuellt kunna själva utföra vissa av de av byggnadsföretaget föranledda arbetena, vill jag föreslå, att ett anslag å 75,000 kronor anvisas för ändamålet.

I enlighet med de i propositionen nr 158 till 1939 års lagtima riksdag förordade grunderna för redovisning av vissa jordegendomar, upplåtna för speciella ändamål, torde det erforderliga anslaget böra anvisas å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder. E. Domänverket. Beträffande den ifrågasatta användningen av gårdens avkastning för byggnadsarbetena må framhållas, att av bruttoavkastningen endast torde böra bestridas kostnaden för underhåll av byggnaderna och att nettoavkastningen redovisas såsom uppbördsmedel å omkostnadsstaten för dövstumskolorna.

Förutnämnda anslag synes böra uppföras å tilläggsstat II för innevarande budgetår och betecknas såsom reservationsanslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av ekonomibyggnaderna vid dövstumskolan å Broby gård m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder. E. Domänverket anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 75,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.
